

mr.sc. Jadranko Jug^{*}

OVLASTI I ULOGA OVLAŠTENIH SUDSKIH SLUŽBENIKA I JAVNIH BILJEŽNIKA U BAVARSKOJ

-

USPOREDBA I MOGUĆNOSTI PRIMJENE U REPUBLICI HRVATSKOJ

1. UVOD

U Republici Hrvatskoj u tijeku je reforma pravosuđa, posebno sudstva, a jedan od osnovnih ciljeva reforme pravosuđa je smanjenje zaostataka u rješavanju sudskih predmeta, odnosno ubrzanje sudskog postupka. Navedeni cilj može se postići, između ostalog, kvalitetnijim i učinkovitijim radom sudaca i drugih pravosudnih djelatnika, ali isto tako popunjavanjem sudova nedostatnim kadrovima, edukacijom dužnosnika i službenika, informatizacijom, donošenjem kvalitetnijih i učinkovitijih zakona, ali i rasterećenjem sudova i sudaca predmetima. Suci trebaju rješavati sporne i složene predmete i na njih koncentrirati svoje postupanje.

Nesporne predmete i predmete manjeg značaja mogu rješavati savjetnici ili ovlašteni sudski službenici, a određene vrste predmeta mogu se povjeriti u rad javnim bilježnicima. Oslobođanje sudova predmetima u Republici Hrvatskoj krenulo je u dva pravca. Prvi je unutar samih sudova,¹ a drugi u pravcu javnih bilježnika². Smatramo kako se radi o početku jednog znatno većeg i potrebnog procesa prenošenja nadležnosti i ovlasti na javne bilježnike, ali i na ovlaštene sudske službenike.

U razdoblju od 22. do 26. studenog 2004.g. izaslanstvo Ministarstva pravosuđa RH boravilo je u posjetu Ministarstvu pravosuđa Bavorske³. Izaslanstvo je posebno bilo usredotočeno na iskustva bavarskog pravosuđa u odnosu na ulogu ovlaštenih sudskih službenika i javnih bilježnika u rasterećivanju sudova i sudaca predmetima preuzimanjem određenih ovlasti i na mogućnost primjene tih iskustava u Republici Hrvatskoj.

Cilj i svrha ovog rada je prikaz stanja u svezi ovlasti i nadležnosti ovlaštenih sudskih službenika i javnih bilježnika u Bavorskoj, usporedba sa stanjem u Republici Hrvatskoj i prikaz mogućnosti

^{*} zamjenik Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske

¹ Zakon o sudovima (NN 3/94, 100/96, 131/97, 129/00 i 17/04) u čl. 76.a. određuje koje sudske postupke mogu samostalno provoditi sudski savjetnici i na koji način. Također, Zakonom o zemljišnim knjigama (NN 91/96, 68/98, 137/99, 73/00, 114/01 i 100/04) u čl. 109.a. uvodi u hrvatsko pravosuđe ovlaštenog sudskog službenika – ovlaštenog zemljišnoknjižnog referenta koji provodi z.k. postupak.

² Zakon o nasljeđivanju (NN 48/03 i 163/03) u čl. 176. odredio je da ostavinski postupak u prvom stupnju provode javni bilježnici kao povjerenici suda

³ Posjeta je bila u okviru suradnje i zaključaka Stalne hrvatsko-bavarske komisije iz svibnja 2004.g.

daljnjeg odvijanja prenošenja nadležnosti na javne bilježnike i ovlaštene sudske službenike u Republici Hrvatskoj.

2. OVLAŠTENI SUDSKI SLUŽBENICI U BAVARSKOJ

U Bavarskoj od 1921.g. postoji zanimanje i status ovlaštenog sudskog službenika kao svojevrsnog pomoćnika suca. U razdoblju do 1945.g. taj odnos između ovlaštenog sudskog službenika i suca nije bio definiran propisima, a od 1945.g. pa do 1957.g. normirane su i definirane ovlasti ovlaštenog sudskog službenika. Danas se te ovlasti i nadležnosti ovlaštenih sudskih službenika mogu podijeliti na poslove koje obavljaju samostalno te one koje obavljaju pod nadzorom suca u konkretnom predmetu.

Samostalno postupaju u zemljišnoknjižnom postupku, ovršnom postupku u odnosu na provedbu ovrhe, ostavinskom postupku, ako se radi o nasljeđivanju temeljem zakona, te djelom u postupku upisa u sudski registar. Trenutno u Bavarskoj postoji više škola za ovlaštene sudske službenike (njem. *rechtspfleger*), a školovanje traje 3 godine. Dakle, institut ovlaštenih sudskih službenika u Bavarskoj postoji više od 80 godina, postoje posebne škole za tu vrstu zvanja, a nadležnosti i ovlasti su preko 50 godina utvrđene propisom.

2.1. Školovanje i status

Ovlašteni sudski službenici u Bavarskoj mogu postati osobe koje su završile višu školu – Akademiju za ovlaštene sudske službenike. Kandidati prilikom upisa na Akademiju ne smiju biti stariji od 27 godina, moraju biti njemački državljani i ne smiju biti prije toga kažnjavani. Kao što smo već napomenuli, školovanje traje 3 godine, nakon čega se kandidati koji uspješno završe Akademiju postavljaju u određeni sud ili državno odvjetništvo na rad u svojstvu ovlaštenog službenika. Postoje četiri stupnja ovlaštenih sudskih službenika i mogućnosti napredovanja, a prvo se postaje ovlašteni sudski službenik u svojstvu pravosudnog inspektora.

Sudac početnik u Bavarskoj i ovlašteni sudski službenik najvišeg stupnja imaju otprilike jednaku plaću. U Bavarskoj je na početku 2004.g. bilo na radu 2345 ovlaštenih sudskih službenika, a svake godine se vrše upisi nove generacije na Akademiju temeljem procjena budućih potreba pravosudnih tijela na teritoriju Bavarske. Kandidati koji se prijavljuju na natječaj prvotno polažu pismeni test, a nakon toga se obavlja razgovor sa svakim kandidatom, nakon čega se vrši odabir kandidata.

Školovanje se sastoji od teoretskih dijelova, praktičnih dijelova te polaganja pismenih i usmenih ispita. Završni ispiti sastoje se od 8 pismenih ispita, od kojih svaki traje po 5 sati, te nakon toga usmenog ispita. U Bavarskoj, osim više škole ili Akademije za ovlaštene sudske službenike, postoje više škole za policijske, carinske i neke druge vrste državnih službenika.

Za razliku od Republike Hrvatske, u Bavarskoj postoji točno određena viša škola za službenike koji će imati posebna ovlaštenja u radu u sudu ili državnom odvjetništvu. U Bavarskoj postoje 4 razreda sudskih državnih službenika, od kojih su ovlašteni sudski službenici u najvišem razredu⁴.

⁴ Prvu grupu čine službenici koji bi odgovarali našim namještenicima, drugu i treću grupu činili bi obični državni službenici, a u četvrtu grupu pripadali bi ovlašteni sudski službenici

2.2. *Ovlasti i nadležnosti*

Već smo napomenuli da se ovlašt i nadležnost ovlaštenih sudskih službenika u Bavarskoj može podijeliti u dva dijela. U prvu grupu ovlašt spadaju one gdje oni postupaju samostalno u svom radu i pod određenim općim nadzorom suca. To se u cijelosti odnosi na provođenje zemljišnoknjižnog postupka, provedbe ovrhe u ovršnom postupku, provedbe ostavinskog postupka kod nasljeđivanja temeljem zakona te u odnosu na dio postupaka upisa u sudski registar.

U drugu skupinu ovlašt i nadležnosti ovlaštenih sudskih službenika u Bavarskoj spada postupanje kao svojevrsnog pomoćnika suca koji u konkretnom predmetu rješava spis i gdje ovlaštteni sudski službenici obavljaju određene radnje. Sudac tako može donositi neke odluke, a sve ostale može prepustiti ovlaštenom sudskom službeniku. To se posebno odnosi na izvanparnične predmete oduzimanja poslovne sposobnosti, starateljstva, u postupcima stečaja i likvidacije trgovačkih društava, utvrđenju troškova postupka i oslobođanja od plaćanja troškova.

Ovlaštteni sudski službenici u Bavarskoj mogu obavljati određene poslove u sudskoj upravi po nalogu predsjednika suda ili voditelja odjela.

2.2.1. *Zemljišnoknjižni postupak*

U zemljišnoknjižnom postupku postoji isključiva nadležnost ovlaštenih sudskih službenika za provođenje zemljišnoknjižnog postupka. Gruntovnica u Bavarskoj je u cijelosti kompjuterizirana, a faktično stanje u cijelosti je usklađeno sa zemljišnoknjižnim stanjem. Na čelu gruntovnice je sudac, a sve ostalo obavljaju ovlaštteni sudski službenici i drugi službenici.

Pravilo je da se zahtjevi za upis u zemljišne knjige predaju putem javnih bilježnika i to elektronskim putem, a samo iznimno se pristupa u zemljišnoknjižni ured. Rješenja o uknjižbi u pravili se ne izdaju, već se samo dostavlja obavijest o izvršenom upisu, a rješenje s obrazloženjem se dostavlja samo u slučaju odbijanja zahtjeva i to sve elektronskim putem. Z.k. izvaci dostavljaju se na zahtjev javnih bilježnika također elektronskim putem, a pravo uvida u zemljišne knjige nema svatko, nego samo onaj tko dokaže svoj pravni interes. To je bitno drugačije rješenje od onog u Republici Hrvatskoj, gdje je načelo javnosti jedno od osnovnih načela zemljišnoknjižnog prava i gdje svatko može vršiti uvid u zemljišne knjige bez dokazivanja bilo kakvog pravnog interesa.

Smatramo kako bi se i u Republici Hrvatskoj trebalo razmisliti o prihvaćanju takvog ograničenog načela javnosti iz razloga zaštite privatnosti i mogućnosti zlouporabe pribavljenih podataka u gruntovnici. Dakle, samo javni bilježnici ili osobe koje dokažu svoj pravni interes imaju pravo uvida u zemljišne knjige⁵.

⁵ Primjerice, stranka dokazuje svoj pravni interes na način da je upućena od agencije za promet nekretninama, ima ovlaštenje zemljišnoknjižnog vlasnika i sl.

2.2.2. Ostavinski postupak

Nadležnost u provođenju ostavinskog postupka podijeljena je između sudaca i ovlaštenih sudskih službenika na način da suci vode predmete gdje se nasljeđuje temeljem oporuke, a ovlašteni sudski službenici gdje se nasljeđuje temeljem zakona. U praksi je oko 25% ostavinskih postupaka gdje se nasljeđuje temeljem oporuke, a ostalo je nasljeđivanje temeljem zakona.

Ovlašteni državni službenici koji vode ostavinski postupak iznimno zakazuju ročište,⁶ a inače svoju odluku temelje na pismenim izjavama nasljednika, podacima matičara i ostaloj prikupljenoj dokumentaciji. Bitna razlika u odnosu na provođenje ostavinskog postupka u Republici Hrvatskoj je u tome što se u Bavarskoj samo utvrđuju nasljednici ostavitelja, ali ne i imovina ostavitelja, niti se ista raspoređuje na nasljednike. Nakon što ostavinsko rješenje postane pravomoćno, isto se uručuje nasljednicima koji se sami legitimiraju kod banke, u gruntovnici i sl., radi ostvarenja prijenosa imovine. U slučaju spora da li neka imovina spada u ostavinu, to ne utječe na donošenje rješenja o nasljeđivanju i nasljednici taj spor rješavaju u parnici izvan ostavinskog postupka.

Vidljivo je da je kod ostavinskog postupka u Bavarskoj znatan udio samih stranaka, a ne kao u Republici Hrvatskoj, gdje javni bilježnici po službenoj dužnosti utvrđuju nasljednike, imovinu ostavitelja, raspoređuju tu imovinu na nasljednike, te vrše po službenoj dužnosti uknjižbu prava vlasništva na nekretninama dostavom rješenja o nasljeđivanju nadležnom zemljišnoknjižnom sudu.

2.2.3. Ovršni postupak

U provođenju ovršnog postupka u Bavarskoj je izvršena podjela postupanja između sudaca i ovlaštenih sudskih službenika. Osnov te podjele sastoji se u tome da provedbu ovrhe na sredstvima ovrhe obavljaju ovlašteni sudski službenici, a nadležnost sudaca je donošenje rješenja o ovrsi te postupanja kod uloženog prigovora na provođenje ovrhe. Oko 80% ovrha provodi se na novčanim sredstvima, a ovrha je centralizirana na način da je za odlučivanje o ovrsi nadležan jedan sud za područje cijele Bavarske. Nakon toga se spis dostavlja nadležnom općinskom sudu radi provedbe ovrhe od strane ovlaštenog sudskog službenika.

Ta provedba ovrhe je maksimalno pojednostavljena na način da se rješenja o ovrsi dostavljaju bankama, poduzećima ili ako se radi o pokretninama i nekretninama, ovlaštenim pravnim osobama koje imaju licencu za provedbu ovrhe nad takvim sredstvima ovrhe, a koju licencu odobrava sud koji i nadzire takve pravne osobe. Za sud je ovrha dovršena kada se rješenje o ovrsi dostavi na provedbu takvim pravnim osobama, a dalje je stvar vjerovnika kako će uspjeti naplatiti svoju tražbinu.

2.2.4. Upisi u sudski registar

Kod provođenja postupka upisa u sudski registar u Bavarskoj postoji također podjela nadležnosti i postupanja između sudaca i ovlaštenih sudskih službenika. Suci su zaduženi za prvi upis društva kapitala⁷ u registar, a ovlašteni sudski službenici za upis društava osoba⁸. Kod svih kasnijih

⁶ Ročište se jedino zakazuje ako postoje određene nejasnoće u pogledu nasljednika i njihova prebivališta

⁷ To bi odgovaralo našim dioničkim društvima i društvima s ograničenom odgovornošću

⁸ To bi odgovaralo našim komanditnim društvima i javnim trgovačkim društvima

promjena i potreba upisa u sudski registar, bilo da se radi o društvima osoba ili kapitala, nadležan je ovlašten sudski službenik. Jedino kod promjene statuta društava kapitala opet o tome odlučuje sudac. Za upise udruga isključivo su nadležni ovlašten sudski službenici.

Registracija trgovačkog društva vrši se u roku od nekoliko sati. Zahtjevi dolaze elektronskim putem od strane javnih bilježnika i cijeli postupak se vrši kompjuterizirano bez pristupa stranke ili punomoćnika.

3. OVLASTI JAVNIH BILJEŽNIKA U BAVARSKOJ

U Bavarskoj, kao jednoj od pokrajina (zemalja) koje sačinjavaju njemačku državu koja je uređena na federativnom principu, prihvaćen je princip latinskog notarijata, što je identično onom prihvaćenom u Republici Hrvatskoj. U Njemačkoj pokrajine imaju znatne ovlasti u zakonodavnoj, upravnoj i sudskoj vlasti. Tako je i u pogledu obavljanja javnog bilježništva jer je u nekim pokrajinama prihvaćeno rješenje da javno bilježničke poslove obavljaju odvjetnici.⁹

Stoga su u Bavarskoj ovlasti javnih bilježnika slične kao i u Hrvatskoj, ali postoje i određene specifičnosti. Posebno se ističe rješenje da su javni bilježnici isključivo nadležni za mogućnosti elektronskog uvida u stanje zemljišnih knjiga, te su jedini ovlašten na taj način stavljati prijedloge za upis u zemljišne knjige. Svaki „ulazak“ javnog bilježnika u podatke gruntovnice evidentira se i posebno naplaćuje, a javni bilježnik odgovara za eventualnu zlouporabu ili štetu koju bi pričinio nekome takvim postupkom.

Stoga u Bavarskoj stranka dolazi kod javnog bilježnika, on sačinjava javnobilježničku ispravu (ugovor), obavlja sve potrebne radnje i stavlja prijedlog elektronskim putem gruntovnici za upis ili promjenu upisa. Obzirom da je zemljišnoknjižno stanje u cijelosti usklađeno s faktičnim, u takvom postupanju nema gotovo mogućnosti krivih podataka ili upisa. Javni bilježnik zaprima obavijest o uknjižbi, može uvijek provjeriti on-line stanje svoje uknjižbe i cijeli postupak je maksimalno siguran i brz, bez posebnog angažiranja stranaka, službenika ili odvjetnika.

Ista je stvar kod upisa u sudski registar, koji se u pravilu vrši na zahtjev javnih bilježnika elektronskim putem, a postupak je maksimalno pojednostavljen obzirom da su javni bilježnici povezani elektronskim putem sa sudskim registrom i također imaju pravo uvida u isti, uz naplaćivanje svakog pristupa.

Navedene posebne ovlasti javnih bilježnika u Bavarskoj ističemo kao posebne i one koje u dogledno vrijeme treba uvesti u Republici Hrvatskoj, uz eventualno otklanjanje bilo kakvog monopola javnih bilježnika.

⁹ Radi se o pokrajinama koje su u sjevernom dijelu Njemačke

4. OVLAŠTENI SUDSKI SLUŽBENICI U REPUBLICI HRVATSKOJ

Status sličan ovlaštenim sudskim službenicima u Bavarskoj, kod nas imaju samo ovlašteni zemljišnoknjižni referenti.¹⁰ Oni donose rješenja u zemljišnoknjižnom postupku i provode taj postupak. Imenuje ih predsjednik neposredno višeg suda, na prijedlog predsjednika zemljišnoknjižnog suda u kojem zemljišnoknjižni referent radi.

Uvjeti za zemljišnoknjižnog referenta su položen stručni ispit, da ima višu stručnu spremu društvenog ili geodetskog smjera i 5 godina radnog iskustva na poslovima zemljišnoknjižnog službenika ili srednju stručnu spremu društvenog ili geodetskog smjera i 10 godina radnog iskustva na poslovima zemljišnoknjižnog službenika. Do sada nije donesen program polaganja stručnog ispita, kao i pravilnik za imenovanje kojeg donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa po prethodnom mišljenju županijskih sudova.

Dakle, ovlašteni zemljišnoknjižni referent bitno se razlikuje od ovlaštenog sudskog službenika u Bavarskoj. U Republici Hrvatskoj radi se o službenicima zatečenim na poslovima u gruntovnicama koji se imenuju ako udovoljavaju zakonskim pretpostavkama glede staža, stručne spreme i položenog stručnog ispita. U Bavarskoj su takvi službenici posebno školovani od samog početka, a nisu kao u Republici Hrvatskoj zatečeni na radu. U Bavarskoj dobivaju prvotno teoretsko znanje, a zatim praktično, dok u Republici Hrvatskoj prvo dobivaju praktično znanje, a nakon toga kratku teoretsku naobrazbu.

Smatramo da bi u Republici Hrvatskoj bilo preskupo i dugotrajno osnivanje jedne takve škole za sudske službenike i da treba postojeće sudske službenike u pojedinačnim ili određenim vrstama predmeta, nakon određene edukacije i polaganja stručnih ispita, postaviti u status sličan zemljišnoknjižnim referentima. Druga opcija odnosila bi se na osnivanje više škole koja bi imala odjele za sudske, upravne, policijske i carinske službenike i koji bi se školovali za posebnu vrstu ovlaštenog državnog službenika i u kojoj školi bi predavači bili dobrim dijelom stručnjaci iz prakse.

5. OVLASTI I NADLEŽNOST JAVNIH BILJEŽNIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U 2004.g. obilježena je desetogodišnjica postojanja i djelovanja javnog bilježništva u Republici Hrvatskoj. Javno bilježništvo afirmiralo se tijekom tih 10 godina kao dio pravosuđa u Republici Hrvatskoj i djelujući samostalno i neovisno gdje su javni bilježnici osobe javnog povjerenja. Ovlasti i nadležnost javnih bilježnika određeni su, prije svega, Zakonom o javnom bilježništvu (NN 78/03 i 29/94), ali isto tako i nekim posebnim zakonima kao *lex specialis*, kao što su Zakon o trgovačkim društvima (NN 111/93, 34/99 i 118/03) i Zakon o nasljeđivanju.

5.1. Nadležnost prema Zakonu o javnom bilježništvu

Javni bilježnici prema Zakonu o javnim bilježništvu (u daljnjem tekstu: ZJB) nadležni su prije svega za sastavljanje i izdavanje javnih isprava o pravnim poslovima, izjavama i činjenicama na kojima se utemeljuju prava. ZJB je predvidio četiri ugovora koji se moraju sačiniti u obliku

¹⁰ Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zemljišnim knjigama (NN 100/04) uvedeni su ovlašteni zemljišnoknjižni referenti

javnobilježničkog akta.¹¹ Daljnja nadležnost javnih bilježnika sastoji se u potvrdi (solemnizaciji) privatnih isprava,¹² te po svjedočenju (potvrđivanju) činjenica i isprava kao što su ovjera potpisa, ovjera prijevoda, ovjera prijepisa, potvrde o ovlasti za zastupanje, da je netko živ, te o drugim podacima iz registara.¹³

Javni bilježnici također su nadležni za izdavanje potvrda o pripremi sjednica, zaključcima skupština i sjednica te drugih tijela, protestiranju mjenica i čekova.¹⁴ Daljnja nadležnost javnih bilježnika prema ZJB odnosi se na izdavanje otpravka, potvrda, prijepisa i izvoda koje javni bilježnik sam čuva te preuzimanje gotovog novca i vrijednosnih papira radi čuvanja i predaje.¹⁵ Javni bilježnici ovlašteni su zastupati stranke u nespornim sporovima pred sudom i drugim javnim tijelima ako su te stvari u neposrednoj vezi s kojom njegovom ispravom.

5.2. Nadležnost prema Zakonu o trgovačkim društvima

Javni bilježnici prema Zakonu o trgovačkim društvima (u daljnjem tekstu: ZTD) nadležni su za sudjelovanje na osnivačkoj i glavnoj skupštini dioničkog društva i vođenje zapisnika.¹⁶ Također su nadležni za ovjeru izmjene statuta dioničkog društva.¹⁷

U odnosu na društva s ograničenom odgovornošću javni bilježnici su nadležni za sačinjenje društvenog ugovora o osnivanju u obliku javnobilježničkog akta ili ako se radi o pojedincu osnivaču kod sačinjenja izjave o osnivanju.¹⁸ Javni bilježnici ovjeravaju punomoć punomoćnika za osnivanje društva s ograničenom odgovornošću,¹⁹ uzimaju izjavu ovlaštenih osoba za vođenje poslova da prihvataju postavljenje, sačinjavaju javnobilježničku ispravu kod prijenosa udjela,²⁰ te u obliku javnobilježničkog akta vrše izmjenu društvenog ugovora o osnivanju.²¹ Javni bilježnici nadalje su nadležni kod povećanja temeljnog kapitala i preuzimanja temeljnih uloga,²² te kod pripajanja i spajanja društva s ograničenom odgovornošću.²³

¹¹ Vidi čl. 53. ZJB, uz iznimku da tzv. bračni i izvanbračni ugovor drugačije regulira Obiteljski zakon (NN 116/03, 17/04 i 136/04) u kojem je u čl. 255. st. 3. određeno da se bračni ugovor sklapa u pismenom obliku, te da samo potpisi bračnih drugova moraju biti ovjereni. Obiteljski zakon je lex specialis u odnosu na ZJB.

¹² Vidi čl. 59. ZJB

¹³ Vidi čl. 73.-92. ZJB

¹⁴ Vidi čl. 93.-108. ZJB

¹⁵ Vidi čl. 109.-113. ZJB

¹⁶ Vidi čl. 205. i 286. ZTD

¹⁷ Vidi čl. 303. ZTD

¹⁸ Vidi čl. 387. st. 1. i 2. ZTD

¹⁹ Vidi čl. 387. st. 3. ZTD

²⁰ Vidi čl. 394. st. 5. toč. 3. ZTD

²¹ Vidi čl. 457. st. 5. ZTD

²² Vidi čl. 537. st. 3. ZTD

²³ Vidi čl. 548. st. 1. ZTD

Ugovor o osnivanju gospodarskog interesnog udruženja mora biti sačinjen u obliku javnobilježničke isprave.²⁴

5.3. Nadležnost prema Zakonu o nasljeđivanju

Stupanjem na snagu Zakona o nasljeđivanju (u daljnjem tekstu: ZN) određena je odgoda primjene za 6 mjeseci, pa je ZN u primjeni od 11. rujna 2003.g.. Javni bilježnici u Republici Hrvatskoj tim Zakonom dobili su mogućnost sačinjenja javne oporuke,²⁵ čuvanja oporuke,²⁶ sastavljanja ugovora o ustupu i raspodjeli imovine za života ili solemnizacije istog,²⁷ ugovora o doživotnom uzdržavanju²⁸ te vođenja ostavinskog postupka kao povjerenika suda.²⁹

Javni bilježnici kao sudski povjerenici provode radnje i donose odluke u ostavinskom postupku sukladno odluci suda o povjeravanju. U slučaju kad je potrebno stranku uputiti na parnicu javni bilježnik vratiti će spise nadležnom sudu. U slučajevima odvajanja ostavine, utvrđenja imovine sunasljednika koji su živjeli u zajednici s ostaviteljem, kao i kod diobe kućanskih predmeta javni bilježnik može postupati samo uz suglasnost stranaka u postupku.

6. NADLEŽNOSTI I OVLAŠTI KOJE BI U REPUBLICI HRVATSKOJ MOGLI PREUZETI OVLAŠTENI SUDSKI SLUŽBENICI

Iz prikaza školovanja, nastanka i nadležnosti ovlaštenih sudskih službenika u Bavarskoj, kao i na temelju dosadašnje prakse u Republici Hrvatskoj u sudovima, smatramo kako bi se u Republici Hrvatskoj mogle uvesti nove nadležnosti ovlaštenim sudskim službenicima. Naprijed je navedeno da za sada jedino isti postoje u zemljišnoknjižnom postupku, ali ne vidimo razloga da se analogno tome ne uvedu u postupak upisa u sudski registar, kao i u ovršni postupak u odnosu na provedbu ovrhe.

Naveli smo da je u Bavarskoj podijeljena ovlast između sudaca i ovlaštenih sudskih službenika u pogledu upisa u sudski registar te smatramo kako je u Republici Hrvatskoj moguće u postupku upisa u sudski registar uvesti ovlasti i nadležnosti ovlaštenog sudskog službenika koji bi u većini radnji provodio postupak upisa u sudski registar, a suci bi mogli primjerice zadržati nadležnost kod promjene statuta, povećanja ili smanjenja temeljnog kapitala i sl..

U ovršnom postupku u Republici Hrvatskoj i do sada je postojala praksa postupanja ovršnih organa koji su obavljali pojedine radnje u provedbi ovrhe. Smatramo da bi u osnovi trebali proširiti nadležnost ovlaštenih sudskih službenika na provođenje cjelokupne ovrhe, osim donošenja rješenja o ovrsi, odgodi ovrhe i sl..

²⁴ Vidi čl. 587. st. 1. ZTD

²⁵ Vidi čl. 32. ZN

²⁶ Vidi čl. 34. st. 2. ZN

²⁷ Vidi čl. 106. st. 2. ZN

²⁸ Vidi čl. 116. st. 4. ZN

²⁹ Vidi čl. 176. ZN

Ovlašteni sudski službenici mogli bi preuzeti određene ovlasti u konkretnim izvanparničnim predmetima, kao i u parničnim predmetima gdje bi mogli donositi određene procesne tipske odluke, vršiti izračun troškova postupka te utvrđivati oslobođenje od troškova. U svakom slučaju smatramo da analogno ovlaštenim z.k. referentima treba uvesti i ovlaštene sudske službenike u postupku upisa u sudski registar te ovršnom postupku i gdje iskustva iz Bavarske mogu poslužiti za iznalaženje najboljih rješenja u Republici Hrvatskoj. Na taj način došlo bi do znatnijeg rasterećenja sudaca predmetima koji su manje važnosti.

Uz sudske savjetnike, ovlaštene sudski službenici koji bi se imenovali iz postojećih sudskih službenika, nakon određene edukacije i polaganja određenih stručnih ispita, po našem mišljenju doprinijeli bi učinkovitijem, svrsishodnijem i kvalitetnijem postupanju sudova u cjelini.

7. NADLEŽNOSTI I OVLAСТИ KOJE BI U REPUBLICI HRVATSKOJ MOGLI PREUZETI JAVNI BILJEŽNICI

U vrijeme pisanja ovog referata u zakonodavnoj proceduri je i novela Ovršnog zakona (NN 57/96, 29/99, 173/03, 194/03 i 151/04) (u daljnjem tekstu: OZ), koja daje potpuno opravdano daljnje ovlasti javnim bilježnicima. U prijedlogu izmjena i dopuna OZ predviđeno je da se prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave može podnijeti javnom bilježniku po svom izboru i od njega zatražiti da donese rješenje o ovrsi. Predviđena je mogućnost prijedloga za ovrhu na bilo kojem predmetu ovrhe, a nakon što javni bilježnik donese rješenje o ovrsi, isto dostavlja strankama.

U slučaju prigovora, koji je pravovremen i dopušten, javni bilježnik dostaviti će spis nadležnom sudu, a u protivnom izdaje potvrdu o pravomoćnosti i ovršnosti, nakon čega stranka sama traži provođenje ovrhe. Radi se o pragmatičnom rješenju koje rješava sud određenih ovršnih predmeta koji su nesporni.

Napušten je princip da javni bilježnici provode ovrhu, bilo na temelju rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ili na temelju sudskog rješenja o ovrsi. Izmjenama i dopunama OZ iz 2003.g. bilo je predviđeno takvo rješenje koje je stavljeno izvan snage.³⁰

Dakle, očekujemo u prvoj polovici 2005.g. donošenje novele OZ koja uvodi novu nadležnost javnim bilježnicima. Obzirom na dosadašnju nadležnost prema ZJB, ZTD, ZN, izvjesnu prema noveli OZ, ne vidimo razloga da javni bilježnici u Republici Hrvatskoj ne preuzmu u svoju nadležnost i daljnje nesporne sudske postupke kao što su sporazumni razvodi brakova, dobrovoljne i nesporne diobe imovine.

Od posebnog značaja bi bilo što prije povezivanje grunтовница s javnobilježničkim uredima koji bi komunicirali prvenstveno elektronskim putem, a isto se odnosi na sudski registar. Iskustva koja već postoje u Bavarskoj dobrim dijelom su primjenjiva u Republici Hrvatskoj. Prigovori koji bi mogli biti upućeni, a koji se odnose na to da samo sudovi mogu odlučivati o imovinskim pravima građana i pravnih osoba, o statusnim pravima, smatramo da su neutemeljeni ukoliko se radi o vrstama predmeta koji su nesporni i gdje postoji zajednički prijedlog stranaka za provođenje određenog postupka.

³⁰ Vidi NN 151/04

U svim onim slučajevima kada bi došlo do spora, javni bilježnik kao nepristrani povjerenik stranaka ne bi mogao postupati, a takva rješenja su potpuno vidljiva u ZN. Kriterij preuzimanja ovlasti i nadležnosti postupaka od strane javnih bilježnika trebao bi biti da se radi o nespornoj pravnoj stvari, da je postupak brži i učinkovitiji nego kod suda, da postupak nije skuplji za stranke, da je zajamčena odgovornost javnih bilježnika za eventualnu štetu. Mišljenja smo da su svi ti kriteriji zadovoljeni kod donošenja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave (do eventualnog ulaganja prigovora), kod sporazumnih razvoda brakova, dobrovoljnih postupaka razvrgnuća imovine.

8. ZAKLJUČAK

Ovlašteni sudski službenici u Bavarskoj postoje preko 80 godina, a preko 50 godina imaju određenu nadležnost za samostalno obavljanje poslova ili pod nadzorom suca. Njihovim djelovanjem rasterećeno je postupanje sudaca u predmetima tipske naravi, manje vrijednosti ili nespornim.

S druge strane javni bilježnici u Bavarskoj, osim uobičajenih ovlasti latinskog notorijata, imaju isključivo pravo na on-line pristup gruntovnici i sudskom registru, na koji način vrše upise u te registre.

Republika Hrvatska je tek 2004.g. uvela ovlaštenog sudskog službenika u gruntovnicu. Smatramo da postoje sve pretpostavke za analogno uvođenje ovlaštenih sudskih službenika u postupak upisa u sudski registar, kao i u ovršni postupak kod provedbe ovrhe.

Javni bilježnici u Republici Hrvatskoj u mogućnosti su preuzeti sve predmete iz sudske nadležnosti koji su nesporni i koji će se brže i učinkovitije provesti kod javnih bilježnika uz iste ili manje troškove, a na koji način bi se rasteretili sudovi i suci koji bi se isključivo fokusirali na rad na spornim i značajnim predmetima.

Javni bilježnici kao nepristrani povjerenici stranaka na taj način ne bi dovodili u pitanje takav svoj položaj, a u slučaju naknadnog nastanka bilo kakvog spora spis bi uputili nadležnom sudu.³¹ Nakon usklađivanja zemljišnoknjižnog i faktičnog stanja te uvođenja jedinstvene baze podataka u elektronskom obliku, potrebno je javne bilježnike povezati elektronskim putem s gruntovnicama i dati im mogućnost uvida u zemljišne knjige te mogućnost podnošenja prijedloga za upis elektronskim putem.³²

Nadamo se da će prikazi i razmišljanja u ovome radu doprinijeti pronalaženju najboljih rješenja u provođenju reforme pravosuđa prenošenjem nadležnosti postupanja unutar suda i na javne bilježnike.

³¹ Takvih bi situacija trebalo biti mali broj jer u suprotnom ne bi bilo svrsishodno takvo „seljenje“ spisa

³² Isto se odnosi i na odvjetnike, jer smatramo da u Republici Hrvatskoj ne treba uvoditi monopol javnih bilježnika